

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ

УДК 331.5:005.52(477.64)

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2025.33.50>

АНАЛІЗ АКТУАЛЬНОГО СТАНУ РИНКУ ПРАЦІ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Бондаренко Сніжана,
аспірантка 4 року навчання
кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи
Запорізького національного університету
ORCID ID: 0000-0002-5327-2339

У статті висвітлюються наслідки повномасштабного вторгнення для соціально-економічної ситуації в Запорізькій області. Особливу увагу приділено вивченню глибоких трансформацій, яких зазнали ключові сфери регіонального розвитку – освіта, промисловість і ринок праці – в умовах воєнного стану. Висвітлено, як утрата контролю над частиною територій, зокрема тимчасова окупація окремих громад, масова евакуація населення, фізичне руйнування виробничої та освітньої інфраструктури, а також динамічні міграційні процеси спричинили різке зниження активності промислових підприємств, суттєве скорочення контингенту здобувачів освіти й посилення навантаження на регіональний ринок праці.

Стаття містить системний огляд сучасного стану регіону з урахуванням поточних викликів і можливостей. Окрему увагу приділено аналізу змін у структурі зайнятості, які проявилися через переміщення трудових ресурсів. Значна частина кваліфікованих працівників була змушена змінити місце роботи або виїхати за межі регіону, що створило додаткові виклики для формування кадрового потенціалу.

Досліджено діяльність у кризових умовах Служби зайнятості, органів державної влади. Розглянуто реалізацію програм підтримки роботодавців, перенавчання громадян і надання грантів, спрямованих на активізацію економічної діяльності в регіоні. З'ясовано, що державна політика у сфері регулювання ринку праці дедалі більше орієнтується на створення умов для самозайнятості населення, розвитку малого й середнього бізнесу. Проаналізовано зміни в кадровій політиці великих підприємств, які теж змушені адаптуватися до умов воєнного часу.

Окреслено ключові напрями стабілізації регіонального ринку праці, підтримки освіти й відновлення економічного потенціалу Запорізької області в умовах війни. Відновлення потребує комплексного підходу: модернізації підприємств, відновлення освітніх установ з упровадженням інноваційних методик навчання, створення умов для повернення населення й інтеграції внутрішньо переміщених осіб. Важливим чинником є розвиток партнерства між владою, бізнесом, науковою спільнотою, аби забезпечити ефективне використання наявних трудових ресурсів і сформувати стратегію розвитку регіону в післявоєнний період.

Стаття є частиною дисертаційного дослідження «Державне регулювання трудових ресурсів регіону».

Ключові слова: державне регулювання, трудові ресурси, політика зайнятості, ринок праці, регіональний ринок праці, планування зайнятості, індикативне планування.

Bondarenko Snizhana. Analysis of the current state of the labor market in the Zaporizhia region: challenges and opportunities

The article highlights the consequences of the full-scale invasion for the socio-economic situation in Zaporizhzhia region. Particular attention is paid to the study of profound transformations experienced by the key areas of regional development – education, industry, and the labor market – under martial law. It is shown how the loss of control over part of the territories, in particular the temporary occupation of certain communities, the mass evacuation of the population, the physical destruction of industrial and educational infrastructure, as well as dynamic migration processes, led to a sharp decline in the activity of industrial enterprises, a significant reduction in the number of students, and increased pressure on the regional labor market.

The article provides a systematic overview of the current state of the region, taking into account present challenges and opportunities. Special attention is devoted to the analysis of changes in the structure of employment, manifested through the displacement of labor resources. A significant share of qualified workers was forced to change jobs or leave the region, which created additional challenges for the formation of human capital.

The activities of the Employment Service and state authorities under crisis conditions are examined. Programs to support employers, retrain citizens, and provide grants aimed at revitalizing economic activity in the region are considered. It is revealed that state policy in the field of labor market regulation is increasingly oriented towards creating

conditions for self-employment of the population and for the development of small and medium-sized businesses. Changes in the personnel policies of large enterprises, which were also forced to adapt to wartime conditions, are analyzed.

Key directions for stabilizing the regional labor market, supporting education, and restoring the economic potential of Zaporizhzhia region under wartime conditions are outlined. Recovery requires a comprehensive approach: modernization of enterprises, restoration of educational institutions with the introduction of innovative teaching methods, creation of conditions for the return of the population and integration of internally displaced persons. An important factor is the development of partnerships between authorities, business, and the scientific community in order to ensure the effective use of available labor resources and to form a strategy for the region's development in the post-war period.

This article is part of the dissertation research "State Regulation of Regional Labor Resources".

Key words: state regulation, labor resources, employment policy, labor market, regional labor market, employment planning, indicative planning.

Ринок праці – це ключовий елемент соціально-економічної системи регіону. Він забезпечує ефективну зайнятість населення, формує трудовий потенціал і впливає на добробут громадян. З початком повномасштабного вторгнення, окупацією частини території та масовим переміщенням людей ринок праці Запорізької області зазнав суттєвих трансформацій. Порушення логістичних ланцюгів, руйнування підприємств, скорочення виробничих потужностей і зниження інвестиційної привабливості створили нові виклики.

Ефективним рішенням вищезгаданих проблем може стати державне регулювання трудових ресурсів регіону. У цьому контексті важливо детальніше дослідити актуальний стан ринку праці області, виокремити ключові проблеми й можливості для його стабілізації.

Метою статті є системний аналіз поточного стану ринку праці Запорізького регіону з урахуванням ситуації в освітній сфері та взаємодії її з бізнесом, а також державних програм його підтримки. Окремим завданням є виявлення основних тенденцій, проблемних точок і перспектив розвитку ринку праці регіону.

Більша частина територіальних громад Запорізької області знаходиться в тимчасовій окупації або в зоні активних чи можливих бойових дій.

Ця ситуація вимагає розроблення нових механізмів і технологій управління територіями та ресурсами, зокрема трудовими. Кадри вирішують усе. Від якості кадрового забезпечення будь-якого проєкту залежить його життєздатність та успіх реалізації. Нині на місцевому рівні фіксується відчутний дефіцит кадрів. Трудовий потенціал територій, як правило, не підлягає системному регулюванню. Його розвиток не планується й не стимулюється в рамках національної кадрової політики. З початком повномасштабної війни масштаби цієї проблеми істотно зросли. У перспективі прогнозується, що кадровий голод на територіях буде зростати, зокрема в прифронтових областях, де нині спостерігається значний відтік спеціалістів. Таким чином, доцільно нині проаналізувати нинішній стан ринку праці на прифронтових територіях на прикладі Запорізької області.

Проведено системний аналіз стану ринку праці у вищезазначеному регіоні в поєднанні із ситуацією в освітній сфері та її взаємодії з бізнесом, великими промисловими підприємствами.

Освітня сфера

Станом на весну 2025 року на території Запорізької області через тимчасову окупацію частини області деякі заклади освіти були змушені змінити місце розташування та формати роботи. За актуальною інформацією, у Запоріжжі продовжують працювати Запорізький національний університет, НУ «Запорізька політехніка», Запорізький державний медико-фармацевтичний університет, Класичний приватний університет, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного та КЗ «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія». Крім закладів вищої освіти, продовжують працювати фахові коледжі та професійні ліцеї, які готують спеціалістів переважно робітничих спеціальностей.

До 2022 року в Запорізькому національному університеті навчалось від 12 до 15 тисяч студентів, із них на бюджетній основі проходили підготовку від 29 до 40% слухачів денної форми здобуття освіти й від 7% до 14% із заочної форми здобуття освіти. Варто зазначити, що відсоток студентів із «державного замовлення» щороку мав тенденцію до збільшення [17].

Щодо випуску, то щорічно із Запорізького національного університету в період з 2018 до 2022 року завершували навчання від 3 до 5 тисяч молодих фахівців усіх рівнів вищої освіти.

Через рік з початку повномасштабного вторгнення загальна кількість вступників, зарахованих на всі освітні ступені, становила 6010 осіб (6126 осіб у 2022 році). Усього в університеті навчалось 16192 студенти. Щодо випуску, то у 2022 році із ЗНУ на ринок праці вийшли 4072 молодих фахівців, у 2023 році – 5008.

Наступного 2024 року в Запорізькому національному університеті навчання проходили 14319 студентів. Із цієї кількості на державній основі навчалися 45% слухачів денної форми та 12% із заочної форми здобуття освіти. Того ж року на навчання до Запорізького національного університету подали заяви 8320 абітурієнтів (у 2023 році – 10235 заяв).

На освітній ступінь «бакалавр» зарахували 1681 особу (у 2023 році – 2724), з них 501 особа почали здобувати вищу освіту за державним замовленням. Найбільшу кількість вступників зараховано на освітні програми «Психологія» – 144 особи, «Право» – 76 осіб, «Правоохоронна діяльність» – 74 особи, «Промислове і цивільне будівництво» – 73 особи, «Менеджмент міжнародного бізнесу» – 70 осіб, «Фінанси і кредит» – 59 осіб, «Фізична терапія, ерготерапія» – 55 осіб.

На освітній ступінь «магістр» зараховано 1783 особи (у 2023 році – 2397), із них за державним замовленням – 351 особа. Найбільше вступників зараховано на освітні програми «Психологія» – 167 осіб, «Право» – 84 особи, «Спорт» – 55 осіб, «Інженерія програмного забезпечення» – 54 особи, «Публічне управління та адміністрування» – 49 осіб [12].

Окремо варто звернути увагу на Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні Запорізького національного університету з підготовки фахівців у специфічних напрямках «Галузеве машинобудування», «Металургія», «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка», «Теплоенергетика, Гідроенергетика, Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології», «Мікро- та наносистемна техніка», «Електроніка», «Промислове та цивільне будівництво» тощо. Усі ці спеціальності є надважливими для сфери Military-tech, яка стала актуальною з початком повномасштабного вторгнення. Потенційно ці напрями підготовки можуть стати джерелом постачання на ринок праці висококваліфікованих кадрів технологічного спрямування.

У результаті реорганізації у 2020 році й об'єднання Інженерного інституту ЗНУ й Запорізької державної інженерної академії (ЗДІА) в новоствореному Інституті сформували 10 випускових кафедр, які готують фахівців за 19 спеціальностями інженерного, економічного та управлінського профілю; лабораторії – відокремлені й у структурі кафедр.

Перший рівень вищої освіти (бакалавр) представлений 19 спеціальностями та 22 освітніми програмами; другий рівень – 18 спеціальностями та 26 магістерськими освітніми програмами.

За підсумками вступної кампанії 2022–2023 навчального року, в ІННІ ім. Ю.М. Потебні навчалось 2370 осіб. Темп приросту контингенту становив 25%. Із загального обсягу вступників на бюджетній формі навчання було 40%. У попередні, 2020–2021 і 2021–2022, навчальні роки цифри становили 2003 та 1720 студентів відповідно. За останніми даними, у 2023–2024 навчальному році контингент студентів Інституту становив 3218 студентів.

Крім того, у 2023 році в Інституті почали приймати на навчання студентів за ваучерами, який відбувався трьома хвилями. На денну форму вступили 23 здобувача; на заочну – 21. У пріоритеті були такі напрями: «Охорона праці»; «Промислове та цивільне будівництво»; «Економіка підприємства та управління бізнесом»; «Міське будівництво та господарство»; «Об'ємно-просторова архітектура»; «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка»; «Теплоенергетика» [6].

Наступний заклад вищої освіти, який варто проаналізувати, – Національний університет «Запорізька політехніка», який здійснює підготовку за спеціальностями «Інженерія, виробництво та будівництво», «Авіаційна та ракетно-космічна техніка», «Металургія», «Інформаційно-вимірювальні технології», «Електроніка, електронні комунікації, приладобудування та радіотехніка», «Будівництво та цивільна інженерія» та інші. Подібно до ІННІ ім. Ю.М. Потебні, ці спеціальності можуть стати базою для підготовки спеціалістів для сфери Military-tech і післявоєнного відновлення України.

У 2020 році загальний прийом до НУ «Запорізька політехніка» становив 2985 осіб. У 2020 році за державним замовленням в університеті навчалось всього 4595 осіб. Загальний випуск фахівців у тому році становив 2984 особи [16].

У 2021 році загальний прийом до НУ «Запорізька політехніка» становив 2552 абітурієнти, за державним замовленням – 3925 осіб, загальний випуск фахівців у 2021 році – 2741 особа.

У перший рік повномасштабного вторгнення до Національного університету «Запорізька політехніка» вступило загалом 5269 осіб. Із загальної кількості студентів на державній основі навчалися 5081 особа. Випуск фахівців НУ «Запорізька політехніка» у 2022 році становив 2382 особи [14].

На відміну від попередніх років, у 2023 році ситуація з набором і випуском погіршилася. Загальний прийом на навчання становив 4451 особа, а випуск – 1805 осіб, за держбюджетом усього навчалось 4983 студенти [15].

У 2024 році на навчання до НУ «Запорізька політехніка» вступило 2662 особи. Загальний випуск у 2024 році становив 3038 осіб. За державним бюджетом навчалось 4220 осіб [13].

При НУ «Запорізька політехніка» також до початку повномасштабного вторгнення функціонував Центр сприяння працевлаштуванню студентів та випускників. Основними завданнями Центру сприяння працевлаштуванню були надання кваліфікованої допомоги при написанні резюме; висвітлення резюме випускників; інформування студентів щодо проведення ярмарок вакансій, зустрічей з роботодавцями, тренінгів тощо; сприяння пошуку робочого місця як після закінчення вишу, так і під час навчання.

На офіційному сайті НУ «Запорізька політехніка» наявна інформація про надання Центром випускникам рекомендаційних листів для працевлаштування молодими спеціалістами на стратегічні підприємства регіону у 2016–2020 роках. Так, за підсумками 2016 року випускникам було надано 90 рекомендаційних листів для працевлаштування на підприємства: ПАТ «Мотор Січ», КП «НВК «Іскра», ВП «Запорізька АЕС» та ЗМКБ «Прогрес» ім. О.Г. Івченка. У 2017 році було надано 98 рекомендаційних листів для працевлаштування на підприємства ПАТ «Мотор Січ» і КП «НВК «Іскра». У наступні роки випускники отримали всього по 47 рекомендаційних листів для працевлаштування на ці самі підприємства.

Остання наявна інформація щодо працевлаштування випускників стосується 2020 року, коли молодим фахівцям було надано 37 рекомендаційних листів для працевлаштування на ПАТ «Мотор Січ» і КП «НВК «Іскра» [16].

Отже, аналіз показує такі тенденції в освітній сфері регіону. Наявні незначні, але показники зменшення кількості слухачів з кожним роком. Зберігається також відносна стабільність щодо кількості випускників, але невідомим залишається відсоток молодих фахівців, які пішли працювати безпосередньо за здобутою спеціальністю. Єдина інформація щодо працевлаштування випускників на профільні напрямки наявна у звітах про роботу НУ «Запорізька політехніка» за 2016–2020 роки. Однак, попри обсяги у випуску понад 2–3 тисячі осіб зі всіх спеціальностей, рекомендаційні листи на працевлаштування за профілем від університету отримували не більше ніж 100 студентів.

Крім того, невідомою залишається ситуацію щодо реальної наявності студентів запорізьких вишів в Україні загалом і в регіоні зокрема. Можемо зробити припущення, що більшість слухачів проходить навчання онлайн, дистанційно з інших безпечніших регіонів країни або взагалі із-за кордону. Імовірність того, що після отримання вищої освіти ці кадри повернуться працювати на регіональному ринку праці, досить низька.

Промисловість і підтримка молодих кадрів

Вагоме місце на регіональному ринку праці посідають місцеві великі бізнес-структури, зокрема стратегічні підприємства, котрі мають власні програми підтримки молоді й заохочують молодих фахівців до працевлаштування в них. Більш того, у сучасних реаліях варто додаткову увагу приділити тим підприємствам регіону, які потенційно можуть працювати на оборонну промисловість. До таких варто зарахувати ПАТ «Запоріжсталь» (група Метінвест), АТ «Мотор Січ», Дніпроспецсталь, ДП «Івченко-Прогрес», ПрАТ «Запорізький автомобілебудівний завод» (ЗАЗ), ДП «Запорізький державний авіаремонтний завод «МіГремонт», ПАТ «Запоріжтрансформатор», ПАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» (ЗЗВК), ПАТ «Запорізький титаномagneзійовий комбінат» (ЗТМК), Запорізький абразивний комбінат і ПАТ «Запоріжжикабель».

Найкращу програму з підтримки молоді на ринку праці має найбільше підприємство міста Запоріжжя – ПАТ «Запоріжсталь» (далі – Запоріжсталь). На Запоріжсталі діє Програма співпраці з навчальними закладами України, у рамках якої школярі можуть вступити до профільних навчальних закладів і після отримання кваліфікації отримати можливість працевлаштування на комбінаті. Щороку близько 500 студентів та учнів також проходять на Запоріжсталі виробничу й переддипломну практику, виконують дипломні проекти. Студенти коледжів і ліцеїв мають можливість проходити оплачувану практику, здобувати кваліфікаційний розряд. Регулярно Запоріжсталь долучається до проведення ярмарок вакансій, які організовує місцева влада та центр зайнятості [5].

За актуальною інформацією, з весни 2024 року на Запоріжсталі почала діяти мотиваційна програма «Перше робоче місце», яка розрахована на випускників професійно-технічних навчальних закладів, коледжів, технікумів та університетів без досвіду роботи. Молоді фахівці, які обрали підприємства групи Метінвест як перше робоче місце, додатково до зарплати й премії протягом першого року роботи отримують 50 000 гривень. Виплата бонусних грошей відбувається протягом року роботи за умови відсутності дисциплінарних порушень. За перші місяці реалізації програми до неї долучилося 80 молодих фахівців. У межах програми також передбачається менторська підтримка, додаткове навчання та соціальні гарантії [1].

Подібно до Запоріжсталі із закладами вищої освіти співпрацює АТ «Мотор Січ». Підприємство є партнером із Національним університетом «Запорізька політехніка» й Національним аерокосмічним

університетом імені М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (ХАІ). У рамках співпраці проводяться «Дні кар'єри», де студенти можуть поспілкуватися з представниками компанії та дізнатися про вакансії, спільно розробляються освітні програми за спеціальністю «Авіаційний транспорт», організовують теоретичну й практичну підготовку студентів на базі підприємства. Зокрема, у грудні 2023 року Національний університет «Запорізька політехніка» й АТ «Мотор Січ» домовилися готувати фахівців за спеціальністю «Авіаційний транспорт». У лютому 2024 року АТ «Мотор Січ» запрошувала випускників ЗНУ приєднатися до колективу, пропонуючи вакансії інженерів-технологів, інженерів-конструкторів, юристів, HR-менеджерів та інших спеціалістів.

ПрАТ «Дніпроспецсталь» щорічно надає місця для практик понад 200 студентам професійно-технічних і закладів вищої освіти [7].

ДП «Івченко-Прогрес» є ключовим партнером Національного університету «Запорізька політехніка» та співпрацює з вищим у сферах: розроблення освітніх програм, наприклад, за спеціальністю «Матеріалознавство», науково-дослідної роботи з розроблення нових матеріалів і технологій для авіаційних двигунів, практики студентів. ДП «Івченко-Прогрес» також співпрацює з Національним аерокосмічним університетом імені М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут». У березні 2024 року відбулася зустріч керівництва ДП «Івченко-Прогрес» і ХАІ, у ході якої обговорювалися питання підготовки майбутніх фахівців і збільшення замовлень на набір до харківського вишу студентів за напрямками, пов'язаними з діяльністю запорізького підприємства. Крім того, у квітні 2023 року відбулося підписання Генеральної угоди про науково-технічне співробітництво між Національною академією наук України та ДП «Івченко-Прогрес».

Також ДП «Івченко-Прогрес» підписало договір про співпрацю з Київським авіаційним фаховим коледжем щодо підготовки фахівців, організації стажувань, сприяння працевлаштуванню випускників [4].

Наприкінці 2024 року Навчально-науковий інститут Українського державного хіміко-технологічного університету (ННІ УДХТУ) й Запорізький титаномагнієвий комбінат (ЗТМК) підписали договір про науково-практичну співпрацю. У рамках партнерства передбачені спільне розроблення інноваційних технологій щодо оптимізації виробничих процесів; проведення спільних досліджень для авіакосмічної, енергетичної, медичної та інших високотехнологічних галузей; залучення молоді до науки.

У квітні 2025 року на території Запорізького абразивного комбінату відбулася зустріч Федерації роботодавців України з представниками бізнесу й освітніх закладів регіону, зокрема з Національним університетом «Запорізька політехніка». У ході зустрічі обговорювалися питання залучення університетів до міжнародних грантових програм і підготовки фахівців для промисловості.

Окрему увагу варто приділити підприємствам, які нині формально не співпрацюють з освітніми закладами, але посідають важливе місце на ринку праці області й можуть потенційно стати активними суб'єктами процесів на ринку праці.

ПРАТ «Запоріжжкран» з 2005 року належить фінській транснаціональній корпорації «Konecranes PLC». Ця інтеграція значно підвищила обсяг виробництва, зокрема створено новий підрозділ, здатний виробляти до 700 балок щорічно. У 2020 році в Запоріжжі створено навчально-практичний центр з підготовки машиністів кранів за участі Запорізького політехнічного центру професійно-технічної освіти.

Запорізький автомобільний завод. Попри збитки, завдані повномасштабним вторгненням, Запорізький автомобільний завод відновив виробництво автобусів. За 2024 рік випущено 179 автобусів. Планом на 2025 рік передбачено виготовлення 282 автобусів. Водночас випуск легковиків повністю призупинено. Натомість значні потужності залучено на виробництво запчастин для легкових автомобілів, які колись виробляли в Запоріжжі [8].

Стратегічне підприємство ДП «Запорізький державний авіаремонтний завод «МіГремонт». Останні публічні новини стосовно виробництва датуються 2021 роком. Тоді Запорізький державний авіаремонтний завод «МіГремонт» отримав замовлення від Командування Повітряних Сил ЗСУ на ремонт двох винищувачів Су-27.

Таким чином, Запорізька область має низку потужних промислових підприємств, які, зокрема, можуть використовувати свої потужності для забезпечення потреб воєнного стану й післявоєнного відновлення. Аналіз підприємств з позиції учасників процесів на ринку праці показав, що значна частина великих промислових об'єктів регіону має проекти співпраці із закладами освіти й окремі програми підтримки безробітних і молодих фахівців. Зокрема, мова йде про фінансове заохочення працевлаштування молоді, активну рекламу компаній як роботодавців серед безробітних, участь підприємств у розробленні навчальних програм вишів тощо.

Державні програми на ринку праці

Ключове місце на регіональному ринку праці посідає обласний центр зайнятості. Тому актуальним є питання аналізу його діяльності, програм і проєктів із підвищення рівня зайнятості в регіоні.

За інформацією від Запорізького обласного центру зайнятості (далі – Центр зайнятості), у 2024 році установа продовжила стратегічну співпрацю з роботодавцями та шукачами роботи. Понад 21000 громадян скористалися послугами служби, з них щонайменше 6000 знайшли роботу. Ключовою тенденцією 2024 року стало значне збільшення кількості роботодавців, які співпрацюють із центром зайнятості – зростання на 55%. За інформацією від Центру зайнятості, 1748 роботодавців активно взаємодіють із ними, повідомляють про свої кадрові потреби й долучаються до реалізації державних програм підтримки. Держава також підтримує бізнес через програми компенсацій. За 2024 рік роботодавці області отримали понад 22 млн грн за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб, людей з інвалідністю й інших соціально вразливих категорій.

Крім того, у 2024 році понад 1000 осіб скористалася можливістю безоплатного навчання за ваучерами на загальну суму 17,5 млн грн.

Окрему увагу в Центрі зайнятості приділяють реінтеграції на ринку праці ветеранів і членів їхніх родин. Вони можуть обирати серед 90 ліцензованих професій і 400 освітніх програм. Також працює програма відкриття власного бізнесу, за якою можна отримати грант до 1 млн грн. Загалом у 2024 році схвалили 185 бізнес-проєктів мешканців області, на які було виділено 47 млн грн. Найпопулярнішими напрямками стали сфера харчування й надання послуг. Завдяки цим проєктам з'явилося 125 нових робочих місць.

Задля більш ефективного працевлаштування Центр зайнятості запустив новий формат міжрегіональних ярмарків вакансій. Підприємства, що працюють у декількох областях, можуть водночас підбирати персонал у різних регіонах. Також у Запоріжжі продовжує працювати офіс «Зроблено в Україні», де підприємцям надають консультації щодо можливостей розвитку [2].

На території Запорізького регіону діє Програма зайнятості населення Запорізької області, що розроблена з наявних даних, пріоритетних завдань і заходів на 2024–2026 роки. Згідно із цим стратегічним документом, основними проблемами на ринку праці області внаслідок повномасштабного вторгнення є зростання рівня безробіття й зменшення рівня зайнятості населення; нестача якісних робочих місць з належними умовами праці та гідною оплатою праці; наявність суттєвого дисбалансу між попитом і пропозицією на ринку праці; дефіцит кадрів робітничих професій і втрата трудового потенціалу; значні обсяги нелегальної зайнятості населення; накопичення заборгованості з виплати заробітної плати. Релоковано майже 3,3 тис. активних підприємств [10, с. 5].

Промисловий комплекс області, який завжди відігравав значущу роль у розвитку регіону, за підсумками 2022 року зазнав критичного скорочення обсягів виробництва – на 54% [10, с. 4]. Іншою ключовою галуззю економіки, що зазнала втрат, став агропромисловий комплекс. Майже 1,5 млн га ріллі знаходиться на тимчасово окупованій території або на території, де ведуться активні бойові дії. Виробництво сільськогосподарської продукції скоротилося майже на 75%. Також 2023 року спостерігалось зменшення зовнішньоторговельного обороту товарів на 54%, зокрема експорту – на 51,6%, імпорту – на 54,4%.

Протягом 2023 року послуги Центру зайнятості отримали 24,4 тис. громадян, із яких 20,2 тис. зареєстрованих безробітних [10, с. 6]. На початок 2024 року в Центрі зайнятості на обліку перебували 9,5 тис. осіб, із них 8,6 тис. зареєстрованих безробітних [10, с. 8].

У місті Запоріжжі станом на кінець 2024 року на обліку Центру зайнятості перебувало 2 008 зареєстрованих безробітних, із яких 621 особа отримувала допомогу по безробіттю. Активними програмами сприяння зайнятості населення скористалися 5 689 громадян. Працевлаштовані 2 136 осіб, зокрема 1 215 – зареєстрованих безробітних. База даних Запорізької філії ЗОЦЗ протягом 2024 року нараховувала 3 569 вакансій, а навантаження на одне вільне робоче місце становило 2 особи, наявність вільних робочих місць – 1062 одиниць. Також упродовж 2024 року на обліку перебувало 207 осіб із числа демобілізованих учасників бойових дій і 2 931 безробітний із числа ВПО [9].

З початком повномасштабного вторгнення відбулися також якісні зміни структури ринку праці, які не можна залишити поза увагою. З лютого 2022 року з тимчасово окупованих територій і територій районів активних і можливих бойових дій області евакуювалося 544 226 осіб: із Бердянського району – 25 605 осіб, з Василівського району – 49 533 особи, із Запорізького району – 7 006 осіб, із Мелітопольського району – 34 292 особи, з Пологівського району – 55 676 осіб. Також з області до інших безпечних регіонів країни евакуйовано 189 103 особи. За цей час у Центрі зайнятості зареєстровано 2041 безробітний із числа внутрішньо переміщених осіб. Сума виплаченої їм допомоги по безробіттю становила

7 262,9 тис. грн. Включно по 2024 рік працевлаштовано 1022 особи зазначеної категорії, а професійне навчання проходили 58 осіб. Також у 2024 році в області шляхом компенсації роботодавцям витрат на оплату праці працевлаштовані 704 переселенці. Крім того, обласним Центром зайнятості забезпечено роботу щодо розгляду бізнес-проектів заявників на отримання мікрогранту для розвитку власного бізнесу. За результатами роботи ухвалено рішення про надання мікрогрантів 21 заявнику [11].

При Запорізькій ОДА восени 2024 року запровадили проєкт зі щотижневих зустрічей підприємців із владою та представниками Державної служби зайнятості під назвою «Діалог влади та бізнесу». Мета проєкту – обговорення проблем підприємців для вчасного реагування на їхні запити. Бізнес не лише має змогу отримувати від влади оперативну й важливу інформацію, а й запропонувати натомість власні теми для обговорень, повідомити про проблемні питання діяльності.

На території Запорізької області також діє низка грантових і пільгових програм для малого й середнього бізнесу, одна з них – це програма «Власна справа». У рамках ініціативи можна отримати грант на суму 50–150 тис. грн, але при цьому потрібно працевлаштувати одну людину. Якщо сума гранту 250 тис. грн, то має бути працевлаштовано 2 людини. Водночас можна отримати грант на 75 тис. грн, зареєструвавшись як ФОП. Участь у програмі можуть також узяти молоді підприємці віком від 18 до 25 років. За весь час дії програми (з липня 2022 року) станом на весну 2025 року в області подібні гранти отримали 441 підприємець.

Інша програма грантів для ветеранів і членів їхніх родин стартувала у квітні 2023 року. Умови отримання допомоги за цією програмою схожі на попередню. Ветеран може отримати до 250 тис. грн за умови створення одного робочого місця. При створенні двох робочих місць сума гранту становитиме до 500 тис. грн. Також ветеран може отримати 1 млн грн, якщо зареєстрований як ФОП не менше ніж 12 місяців, створить 4 робочі місця й дотримуватиметься принципу співфінансування: держава надає 70%, а 30% – власні кошти [3].

Крім грантових програм, діють ініціативи з виплати від держави компенсацій роботодавцям за організацію робочих місць для людей з інвалідністю, ВПО й молодих фахівців. Компенсація за облаштування робочого місця для людини з інвалідністю 2 групи становить 80 тис. грн, для людини з 1 групою – 120 тис. грн. Сума компенсації за працевлаштування ВПО становить 8 тис. грн протягом трьох місяців. Щодо працевлаштування молодих фахівців, то держава компенсуватиме 50% зарплати молодих спеціалістів протягом півроку [3].

Отже, аналіз показав, що Центр зайнятості все ще посідає місце ключового гравця на регіональному ринку праці. Послугами установи щорічно користується від 10 до 20 тисяч громадян, із яких більша частина отримує статус безробітного. Крім того, поза увагою не можна залишити якісні зміни на ринку праці, які вимагають від державних інституцій нових рішень. Мова про міграцію всередині регіону й за його межі, яка спричинена окупацією значної частини території регіону. У відповідь з'явилися державні програми з працевлаштування внутрішньо переміщених осіб, ветеранів та інших соціально вразливих категорій. Також застосовуються практики компенсацій підприємствам за працевлаштування окремих груп населення, надання безробітним ваучерів на навчання та проведення конкурсів для отримання мікрогрантів від держави.

Отже, аналіз демонструє, що наявна глибока трансформація ринку праці Запорізької області внаслідок повномасштабного вторгнення. Основними викликами стали тимчасова окупація частини територій, масова міграція населення, руйнування промислової та соціальної інфраструктури. У цих умовах ринок праці змушений функціонувати в надзвичайно нестабільному середовищі й вимагає гнучких та адаптивних рішень та ефективної державної політики.

Сфера освіти зазнала суттєвого тиску. Аби зберегти функціонування більшості провідних закладів вищої освіти регіону, провели релокацію й оптимізацію установ. Також останніми роками спостерігається тенденція до зменшення кількості вступників, особливо на технічні спеціальності, які потенційно є найважливішими для оборонної промисловості й післявоєнного відновлення. Водночас зберігається невизначеність щодо реальної присутності студентів у регіоні та їхньої готовності працювати за фахом після завершення навчання.

Промисловість регіону, попри значні втрати, демонструє спроби адаптації. Підприємства-гіганти регіону, зокрема «Запоріжсталь», «Мотор Січ», ДП «Івченко-Прогрес», продовжують працювати, упродовжують програми підтримки молодих фахівців, співпрацюють з освітніми установами, беруть участь у грантових ініціативах і створюють нові робочі місця. Саме ці підприємства можуть стати основою для формування регіонального кластеру воєнної та відновлювальної економіки.

Запорізький обласний центр зайнятості, незважаючи на складні умови, зберігає роль ключового гравця на ринку праці. Його програми з працевлаштування внутрішньо переміщених осіб, ветеранів

і молоді, підтримка підприємців через мікрогранти й навчальні ваучери підтверджують доцільність ефективного державного втручання в період кризи.

У подальшому дослідження цієї теми має перспективи щодо вивчення реальної міграційної поведінки здобувачів освіти; ефективності конкретних програм працевлаштування; механізмів стимулювання залишення чи повернення молодих фахівців у регіон; розвитку регіональних кластерів промисловості в контексті Military-tech.

Таким чином, для забезпечення ефективного управління трудовими ресурсами та відновлення трудового потенціалу Запорізької області необхідним є стратегічне поєднання державного регулювання, соціального діалогу й ініціатив з боку держави, освіти, бізнесу й громадянського суспільства.

Література:

- 80 молодих фахівців обрали для себе запорізькі підприємства Metinvestu першим робочим місцем та отримали додатковий бонус. URL: <https://zaporizhstal.com/uk-ua/news/80-molodikh-fakhivtsiv-obrali-dlia-sebe-zaporizki-pidpriemstva-metinvestu-pershim-robochim-mistsem-ta-otrimali-dodatkovii-bonus/>.
- Від грантів до суспільно корисних робіт: як Запорізький обласний центр зайнятості підтримує економіку регіону. URL: <https://www.zoda.gov.ua/news/72864/vid-grantiv-do-suspilno-korisnih-robit-yak-zaporizkiy-oblasniy-tsentr-zaynyatosti-pidtrimuje-ekonomiku-regionu>.
- Грантова підтримка та компенсаційні програми для роботодавців: як Запорізький центр зайнятості сприяє розвитку бізнесу. URL: <https://www.zoda.gov.ua/news/74032/grantova-pidtrimka-ta-kompensatsiyni-programi-dlya-robotodavtsiv-yak-zaporizkiy-tsentr-zaynyatosti-spriyaje-rozvitku-biznesu.html>.
- Договір з ДП «Прогрес». URL: <https://surl.li/rdriho>.
- Запоріжсталь презентував вакансії для жінок на загальнонаціональному ярмарку вакансій. URL: <https://zaporizhstal.com/uk-ua/news/zaporizhstal-prezentuvav-vakansiyi-dlia-zhinok-na-zagalnonatsionalnomu-iarmarku-vakansii/>.
- Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні Запорізького національного університету. URL: <https://www.znu.edu.ua/ukr/university/11929>.
- Кадрова політика ПрАТ «Дніпроспецсталь». URL: <http://www.dss-ua.com/ukr/social/personal/>.
- На Запорізький автозавод регулярно «прилітає», але він працює. URL: https://auto.24tv.ua/na_zaporizkyi_avtozavod_rehuliarno_prylitaie_ale_vin_pratsiuie_n63111.
- Програма економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2025 рік. URL: <https://surl.cc/ntzusun>.
- Програма зайнятості населення Запорізької області на 2024–2026 роки. URL: https://www.zoda.gov.ua/files/WP_Article_File/original/000213/213464.pdf.
- Про затвердження Комплексної програми підтримки внутрішньо переміщених осіб у Запорізькій області на період 2025–2026 років : Розпорядження голови обласної державної адміністрації, начальника обласної військової адміністрації від 20.11.2024 № 1003. URL: https://dszn-zoda.gov.ua/sites/default/files/loadfiles/rozporyadzhennya_no_1003_kp_vpo_2025-2026_roky.pdf.
- Звіт в.о. ректора Запорізького національного університету Міністерства освіти і науки України Фролова Миколи Олександровича за 2024 рік. URL: https://www.znu.edu.ua/pidrozdily/rektorat/_rektora_2024.pdf.
- Звіт ректора Національного університету «Запорізька політехніка» Грешти Віктора Леонідовича за 2024 рік щодо виконання умов контракту з МОН України. URL: https://zp.edu.ua/uploads/rector/zvit_rektora_2024_rik.pdf.
- Звіт ректора Національного університету «Запорізька політехніка» Грешти Віктора Леонідовича про виконання умов контракту за 2022 рік. URL: https://zp.edu.ua/uploads/rector/zvit_rektora_2022.pdf.
- Звіт ректора Національного університету «Запорізька політехніка» Грешти Віктора Леонідовича про виконання умов контракту за 2023 рік. URL: https://zp.edu.ua/uploads/rector/zvit_rektora_2023.pdf.
- Звіт ректора Національного університету «Запорізька політехніка» Сергія Борисовича Белікова про виконання обов'язків у 2020 році. URL: https://zp.edu.ua/uploads/rector/zvit_rektora_2020.pdf.
- Звіт ректора Запорізького національного університету Міністерства освіти і науки України Фролова Миколи Олександровича про виконання умов контракту № II-32 за період із 07 грудня 2017 р. по 06 грудня 2022 р. URL: https://www.znu.edu.ua/pidrozdily/rektorat/zvit_rektora_2018-2022.pdf.

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 17.09.2025

Дата публікації: 28.11.2025